

René Vandevoir

(N.B. uitgesproken als Vandevoor, zoals de ‘oi’ in de Noord-Brabantse plaatsen Oirschot, Oisterwijk, Goirle.)

René Vandevoir (1892 -1966) was een vurig bewonderaar van Emile Verhaeren (1855-1916), een Vlaams dichter die in het Frans publiceerde. Naast een glansrijke carrière in de Franse magistratuur legde Vandevoir een veelzijdige verzameling aan rond de Vlaamse schrijver en dichter. Toen hij zijn levenseinde voelde naderen, legateerde hij in 1965 zijn kostbaar ‘Ensemble Emile Verhaeren’ aan het Museum Plantin-Moretus.

Om de laatste wensen met betrekking tot het legaat te bespreken bracht Leon Voet met Raymond De Belser een laatste bezoek aan de doodzieke René Vandevoir.

Van dit bezoek schreef Ward Ruyslinck op 19 juli 1966 het navolgende verslag.

FdV

Biografische schets van de schenker René Vandevoir

In het grote statige herenhuis aan de Avenue de Clos te Saint-Amand-les-Eaux hebben wij de schenker van het ensemble Verhaeren opgezocht. Alles schijnt hier de adem in te houden, maar voor wie stil en aandachtig luistert, is de zwakke hartklop van generaties hoorbaar, en daar bovenuit de levende hartklop van een man die op schitterende wijze twee vaderlanden heeft gediend: Frankrijk in de magistratuur en België in zijn toewijding aan de gedachtenis en het werk van Emile Verhaeren.

“J’ai passé toute ma vie dans cette maison, auprès de ma mère,” zegt President Vandevoir, die zijn vader al vroeg verloren heeft. Het is hem duidelijk aan te horen welke bijzondere rol zijn moeder in zijn vrijgezellenleven heeft vervuld, al legt hij er onmiddellijk de nadruk op dat zij nooit directe invloed op zijn beslissingen heeft uitgeoefend. Ruim 40 jaar lang, vanaf zijn toelating tot de Balie van Douai tot de “éclat en apotheose” [in 1957], heeft zij, met vreugde tegemoetkomend aan de “désir de pouvoir rester chez ma mère”, haar leven in stilte gewijd aan het dubbele ideaal van haar zoon, en aan de uiteindelijke verwezenlijking daarvan: “l’harmonisation de la tâche du magistrat et d’une vie consacrée à la mémoire du poète Verhaeren”.

Hoe belangrijk deze harmonisering als vervulling van een levensdroom wel is, blijkt uit ieder woord, ieder gebaar, iedere blik. De “robe rouge” [rode toga] – symbool van het maatschappelijk succes, “conduisant aux formes supérieures de la justice” – en de “sanctuaire Verhaeren” zijn als de twee polen die dit weinig schokkend, maar rijk gevuld en hoog gecultiveerd bestaan hebben gemagnetiseerd.

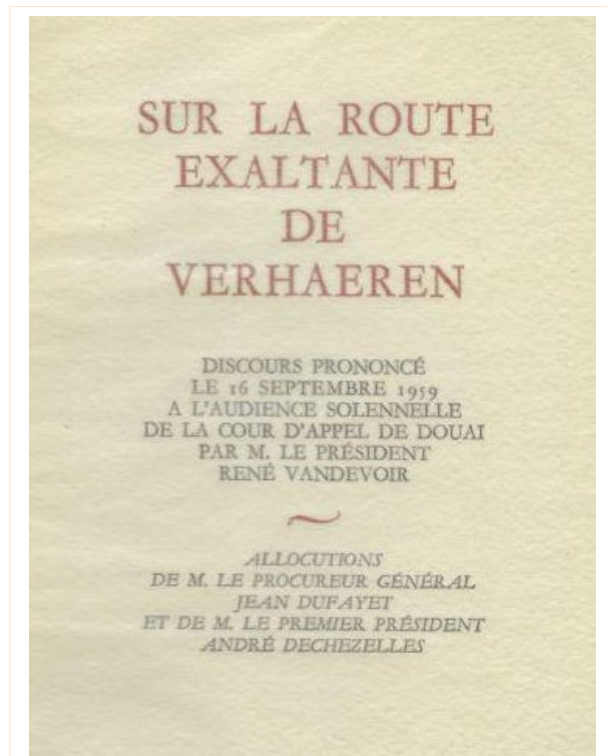
Het doel van ons bezoek, op verzoek van de heer burgemeester Craeybeckx de nodige gegevens te verzamelen voor een biografische schets van de schenker, schijnt de gastheer te ontroeren. Zijn eerste reactie op dit initiatief is er een van weemoedig stilzwijgen, maar daarna begint hij met zachte vermoeide stem te spreken, zijn erkentelijkheid formulerend in sierlijke, retorisch volmaakte volzinnen die aan de welsprekendheid van de rechtszaal herinneren:

“Mais d’abord comment ne pas céder immédiatement à la délicate pensée de Monsieur le Bourgmestre qui porte sa marque de noblesse et de grandeur, d’insérer quelques paroles sur ma carrière de magistrat dans l’histoire de l’ensemble Verhaeren ? Il est certain que cette carrière, qu’il souhaite connaître et qui va suivre, fut étroitement associée à l’action Verhaerienne qui préexiste et qu’elle ne cessa d’inspirer à point. Il suffit, il me semble, pour

satisfaire le désir exprimé, de dire que cette action double commença à la cour d'Appel de Douai où je fus inscrit du Barreau et attaché au Parquet Général, se poursuivit comme juge à Valenciennes, puis s'épanouit à la Présidence du Tribunal Correctionnel, pour éclater en apothéose suivant l'expression de Monsieur le Premier Président André Dechezelles qui, dans son exquise allocution en réponse au discours titré *Sur la route exaltante de Verhaeren* que je fus appelé à prononcer comme Président de Chambre à l'audience solennelle de rentrée le 16 septembre 1959, déclara notamment: vous êtes, Monsieur le Président, mon cher Ami, un de ces hommes dont le contact quotidien vous enrichit, vous encourage et vous réchauffe.”

Sur la route exaltante de Verhaeren, waarvan de tekst in 1960 in druk verscheen, samen met de gelegenheidstoespraken van de Eerste Voorzitter Dechezelles en de procureur-generaal Dufayet, is een van de merkwaardigste analyses van het oeuvre van Verhaeren die ooit geschreven werden. Wat in deze “eengebende” en inderdaad exaltante bespiegelingen in het oog springt en aan het essay een bijzondere verdienste verleent is de grote nadruk die de auteur legt op het niet geringe aandeel dat Marthe Verhaeren, de vrouw van de dichter, heeft gehad in de groei en rijping van diens kunstenaarschap. Lange tijd is mevrouw Verhaeren, zelf een artistiek begaafde vrouw van wie onder andere enkele schilderijen en tekeningen uit de collectie Vandevoy mee naar Antwerpen zijn gekomen, in de schaduw gebleven van haar beroemde echtgenoot; de “action Verhaerienne” van René Vandevoy heeft echter voorgoed de aandacht van de literaire wereld gevestigd op de grote stuwende, inspirerende kracht die van “Marthe de Liège, Marthe de France” – zoals zij in het slot van *Sur la route exaltante de Verhaeren* wordt genoemd – is uitgegaan.

De *Lettres à Marthe Verhaeren*, door President Vandevoy verzameld en ingeleid, vormen eveneens een belangwekkende verhelderende bijdrage tot een betere kennis, niet alleen van de persoonlijkheid van de meester, maar ook van die van de vrouw die zijn leven zo volkomen heeft beïnvloed en beheerst. Wat een voorrecht, wat een vervoerende sensatie, wat een triomf voor de President Vandevoy, deze uitzonderlijke vrouw na de dood van de dichter persoonlijk te hebben leren kennen! De verering die hij haar – en dóór haar de zoveel beter begrepen en zoveel dichterbij benaderde kunstenaar – toedraagt, grenst op sommige ogenblikken aan mystieke verheerlijking.

Sur la route exaltante de Verhaeren, Darantierree, Dijon, 1960, -75p, 22x16 cm.

Een hooggestemde rede – uitgesproken op 16 september 1959 tijdens de plechtige hoorzitting van het hof van beroep van Douai door de president René Vandevoy – die door haar lyrisch karakter zijn gevoelsverbondenheid reveleert met de door hem bewonderde en nagevolgde meester.

De rede wordt gevolgd door toespraken van procureur-generaal Jean Dufayet en van de eerste president André Dechezelles.

Op de vraag, wanneer en in welke omstandigheden zijn liefde voor de figuur en het werk van Emile Verhaeren is ontwaakt, kan de President Vandevoy geen precies antwoord geven. “Quand cela a-t-il commencé ? Je ne saurais le dire. Venu de loin, de très loin dans l’autrefois, cela me semble avoir toujours été ...”, zegt hij. In ieder geval voelde hij zich als jongeman reeds aangetrokken tot, en misschien zelfs gefascineerd door, de auteur van *Les Flamands*. Hoe dikwijls heeft hij in zijn jeugd niet rondgehangen in de buurt van de “kluis” te Caillou-qui-bique, waar de dichter zich gevestigd had? En hoe dikwijls heeft hij, tot ongenoegen van zijn vader, zich als student niet het ontbijt uit de mond gespaard om boeken van Verhaeren te kunnen kopen – een schuchtere aankoop die echter, later aangevuld met brieven en andere “sacra”, tot een bezetenheid zou uitgroeien en de kern vormen van een bijna fabelachtige verzameling werken (in kostbare bibliotheek banden), geschriften, documenten, schilderijen, tekeningen en dergelijke?

Dat deze verzameling vandaag een onderdak heeft gevonden in een van de salons van het Museum Plantin-Moretus en aldus werd beveiligd tegen de fatale desintegratie die in het verleden zoveel collecties van waarde aan de publieke zorg en belangstelling heeft onttrokken, moet iedereen die de heilzame draagwijdte van het genereuze gebaar van de magistraat en Verhaeren-bewonderaar beseft met dankbaarheid en vreugde vervullen. “L’harmonisation” werd door de huisvesting van de “sanctuaire Verhaeren” in een van Antwerpens voornaamste cultuurtempels, zeer zeker in dubbele zin verwezenlijkt.

W. Ruyslinck
Manuscript in het Letterenhuis, Antwerpen,